

Rezumatul tezei de doctorat:
REZULTATELE ȘI PERFORMANȚELE ÎNTREPRINDERILOR
DIN ECONOMIA DE PIAȚĂ A ROMÂNIEI

Doctorand: PÎRVULESCU – LĂCULEANU ELENA

Întreprinderea sau firma – organizație în cadrul căreia se confruntă prețurile de intrare ale factorilor de producție procesați cu prețurile de vânzare ale bunurilor produse cu acești factori pentru a se obține, prin diferență, cel mai mare câștig monetar – a generat numeroase cercetări și dezvoltări în știința economică. Conceptul de întreprindere și tipologia întreprinderilor, organizarea structurală și managerială a întreprinderii, relațiile întreprinderii cu mediul acesteia, dimensionarea întreprinderii și etapele de evoluție ale acesteia, funcțiunile întreprinderii, cultura organizațională și antreprenorială sunt tot atâtea subiecte abordate în mod repetat de știința economică, mai ales în secolele XX și XXI.

Pentru a i se distinge caracteristicile esențiale, structurile și funcțiunile, întreprinderea a fost cercetată, în mod corect, ca o entitate separată de matricea sa macroeconomică. De aceea, cele mai multe cercetări se referă, fie la noțiunea abstractă de întreprindere, fie la activitatea concretă a unei anumite întreprinderi sau grup restrâns și omogen de întreprinderi, pentru a se găsi modalitățile cele mai potrivite de îmbunătățire a rezultatelor și performanțelor economice ale acestora, nedepășindu-se astfel nivelul micro și mezoeconomic al analizei.

Prezenta teză de doctorat propune o viziune macroeconomică asupra rezultatelor și performanțelor întreprinderilor din recenta economie funcțională de piață a României. Metodele microeconomice de cercetare a activității întreprinderilor au fost adaptate și transpuse la nivel macroeconomic. De asemenea, principalii indicatori de rezultate și performanțe ale întreprinderilor au fost agregați la nivelul economiei naționale.

Ideea de bază prezentă în fiecare capitol al lucrării este aceea că întreprinderea ființează într-un cadru economic dat, care îi condiționează comportamentul și, într-o măsură însemnată, rezultatele activității. În același timp, deciziile și acțiunile convergente

și divergente ale milioanei de agenți economici dintr-o țară sunt elementele esențiale care imprimă caracteristicile mediului macroeconomic la un moment dat. Dinamica acțiunilor comportamentale interdependente ale tuturor întreprinderilor sunt, deci, factorii principali ai existenței și modificării mediului macroeconomic.

Pe de altă parte, în condițiile integrării și globalizării economiei, întreprinderile locale (autohtone) se confruntă cu restricțiile generate de mediul macroeconomic internațional și mondial. Într-un asemenea context, problema capacității competiționale a firmelor devine esențială, fiind semnificativ și important de știut: a) care este potențialul competitiv al unui agent economic mediu; b) ce structuri de piață există în țara noastră în raport cu dimensiunile întreprinderilor active concurențiale; c) din ce structuri de piață provin agenții economici care concurează agenții noștri pe piața națională și internațională; d) dacă politica economică trebuie să stimuleze (și în ce măsură) procesul de consolidare a capacității competiționale a întreprinderilor mici și mijlocii pentru a îmbunătăți structurile de piață ale activităților economice. Teza de doctorat nu dă răspunsuri definitive la întrebări de genul celor prezentate mai înainte, ci constituie doar o încercare și un început de elucidare a unor asemenea probleme.

Obiectivul central urmărit prin cercetarea întreprinsă îl constituie rezultatele și performanțele economico-financiare ale întreprinderilor românești, agregate la nivel macroeconomic și în condițiile funcționării piețelor deschise.

Obiectivele speciale prin intermediul cărora s-a realizat scopul principal al analizei au fost: evoluția și starea actuală a tipurilor de operatori economico-sociali sub impactul schimbărilor macrosociale din țara noastră începând cu anul 1990; locul și rolul întreprinderilor inovative, dar și al întreprinderilor mici și mijlocii, în crearea și funcționarea piețelor concurențiale; principalii factori de producție la care au avut acces și i-au procesat întreprinderile românești; rezultatele și eficiența utilizării acestor resurse în cadrul principalelor activități ale economiei naționale.

Rezultatele cercetării întreprinse au fost organizate într-o asemenea structură a tezei de doctorat care să corespundă obiectivului principal și obiectivelor speciale ale acesteia.

Primul capitol are caracter teoretic și metodologic referitor la întreprindere, activitatea, rezultatele și performanțele acesteia. Cunoștințele actuale despre întreprindere

au fost sistematizate în așa fel încât să se desprindă în mod clar trăsăturile esențiale ale acestei entități; structurile, funcțiunile și tipologia întreprinderilor, schimbarea organizațională a întreprinderii, ca urmare a impactului tehnologiei informației și comunicațiilor, dar și al integrării și globalizării, apariția și extinderea companiilor globale și a întreprinderilor de rețea. De asemenea, au fost conturate elementele principale ale comportamentelor de producție și de piață ale întreprinderilor moderne, dându-se atenția cuvenită structurii piețelor, competiției dintre întreprinderi și măsurării gradului de competiție pe piața fiecărei industrii (ramuri). Noțiunile de rezultate și performanțe economico-financiare ale întreprinderilor au fost integrate procesului competițional al acestora și modificărilor din structurile de piață.

Tendențele manifestate în evoluția numărului și dispersării întreprinderilor, pe domenii de activitate, clase de mărime și în profil teritorial au constituit obiectul analizei din *cel de al doilea capitol al tezei de doctorat*. Au fost luate în considerare starea întreprinderilor înainte de începerea tranziției la economia de piață, împreună cu procesele sociale și factorii care au condiționat-o, dar și implicațiile schimbărilor macrostructurale ale tranziției asupra organizării și funcționalității întreprinderilor. Reforma întreprinderii, noile tipuri de operatori economico-sociali, evoluția numărului și structurii acestora, măsura în care întreprinderile mici și mijlocii și întreprinderile inovative au contribuit la formarea și funcționalitatea pieței concurențiale. Tot în cadrul acestui capitol, au fost prezentate rezultatele analizelor privind localizarea întreprinderilor din industrie, construcții, comerț și servicii de piață, respectiv distribuția teritorială a întreprinderilor, formându-se unele judecăți de valoare și desprinzându-se unele concluzii în privința aportului întreprinderilor la dezvoltarea regională a țării.

Cel de al treilea capitol s-a axat pe factorii de producție principali la care au acces întreprinderile din țara noastră. Capitalul uman a fost considerat ca fiind rezultanta relațiilor complexe dintre populație – educație, știință, inovare și cultură – populație – populație activă – populație ocupată, care se manifestă ca un capital uman utilizat și un capital uman neutilizat în activitățile economico-sociale. Dispersia capitalului uman pe principalele activități economice și sociale, pe întreprinderi, pe regiuni și macroregiuni de dezvoltare a reprezentat, de asemenea, o preocupare înscrisă în problematica acestui capitol.

Totodată, capitolul al treilea cuprinde o analiză macroeconomică referitoare la dotarea (medie) a întreprinderilor românești cu principalele componente ale capitalului fizic, fără a fi omise infrastructurile și dotările tehnice naționale și locale folosite de întreprinderi, precum și fondul funciar utilizat atât de întreprinderile agricole, cât și de toate celelalte întreprinderi din economia națională.

În *capitolul al patrulea* – cel mai extins și mai dens dintre toate capitolele lucrării - s-au avut în vedere rezultatele și performanțele economico-financiare ale întreprinderilor din economia României. Analiza s-a îndreptat, *în primul rând*, spre producția națională realizată de toate întreprinderile românești. Aceasta a fost cercetată ca producție națională totală și ca producție a întreprinderilor din principalele ramuri de activitate: agricultură, industrie, construcții, comerț și servicii. *În al doilea rând*, s-a urmărit contribuția operatorilor economico-sociali la obținerea produsului intern brut al României. *În al treilea rând*, capitolul se referă la rezultatele economico-financiare agregate obținute de întreprinderi în cadrul principalelor activități (ramuri) ale economiei naționale, folosind indicatorii: cifra de afaceri, exporturile directe, valoarea adăugată brută, rezultatul brut al exercițiului, investițiile brute și nete. Rezultatele economico-financiare agregate la nivel de ramură de activitate au fost determinate și ca medie pe o întreprindere pentru a deveni cât de cât vizibil potențialul economic de care dispun agenții noștri economici.

În al patrulea rând, în structurarea capitolului s-a acordat o atenție sporită performanțelor economico-financiare ale întreprinderilor românești folosind ca indicatori: productivitatea muncii, eficiența imobilizărilor corporale, gradul de integrare a producției, ponderea investițiilor nete în investițiile brute, ponderea rezultatului brut al exploatării în valoarea adăugată brută, ponderea exporturilor directe în cifra de afaceri și marja profitului. Indicatorii de performanță ai ramurilor, ca și indicatorii de performanță economico-financiară calculați pe o întreprindere din fiecare activitate economică întregesc imaginea despre capacitatea concurențială, avantajele și dezavantajele întreprinderilor românești în cadrul piețelor concurențiale deschise.

În al cincilea rând, în cadrul capitolului sunt cuprinse modalitățile prin care întreprinderile pot să crească și să se concentreze, să se regroupeze sau să se disperseze, cu implicații contradictorii asupra structurii pieței, fiecărui produs și serviciu. Numeric, în

fiecare activitate economică, deci, pe orice piață, există numeroase întreprinderi mici și mijlocii, dar și întreprinderi mari. Acestea din urmă dețin poziții cheie în mobilizarea factorilor de producție disponibili, în rezultatele și performanțele economico-financiare ale întreprinderilor. Important este ca aceste întreprinderi, indiferent dacă sunt creația capitalului străin sau românesc, să integreze organic în rețelele lor întreprinderi mici și mijlocii și să asigure, în cazul țării noastre, dezvoltarea durabilă rapidă, care să îmbunătățească substanțial capacitatea concurențială a tuturor întreprinderilor, precum și bunăstarea oamenilor, localităților și regiunilor țării. În cei aproape douăzeci de ani de tranziție, reformă și economie de piață în România efectul benefic al marilor întreprinderi nu este substanțial. Monopolul statului a fost desființat, dar oligopolurile transnaționale s-au substituit acestuia. În cadrul oligopolurilor existente pe teritoriul țării noastre, întreprinderile românești îndeplinesc roluri și funcții secundare; ele sunt filiale, sucursale, sau simple unități ale rețelelor internaționale de întreprinderi, care nu integrează, ci sunt integrate în structurile oligopoliste.

Predominanța numerică a întreprinderilor mici și mijlocii este efectul reformei, care trebuie urmat de stabilitatea și consolidarea financiară a acestor întreprinderi prin a căror profitabilitate să se extindă clasa mijlocie din țara noastră și implicit să crească nivelul de bunăstare al acesteia.

Existența unor întreprinderi mari care îndeplinesc rolul de integratori în rețelele funcționale a întreprinderilor mici și mijlocii contribuie la dezvoltarea unor circuite economice complexe, a unor lanțuri de creare de valoare adăugată ce asigură utilizarea eficientă a resurselor și conduc la dezvoltarea și prosperitatea durabilă ale economiei naționale. În acest context, considerăm a fi deosebit de important ca firmele de rețea să fie puternic ancorate în realizarea intereselor economiei naționale, în revigorarea unor mărci și firme românești, în crearea de noi mărci de produse și servicii românești care să capete importanță internațională.